Ліманова С. М.

УДК 17:33

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ІСЛАМСЬКОЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ЕТИКИ

Анотація. Розглянуто специфіку ісламської господарської етики. Особливу увагу приділено феномену ісламського банкінгу.

Аннотация. Рассмотрена специфика исламской хозяйственной этики. Особое внимание уделено феномену исламского банкинга.

Annotation. The article deals with the distinctive features of the Islamic economic ethics. Special attention is paid to the phenomenon of the Islamic bank system.

Ключові слова: іслам, господарська етика, ісламський банк.

Іслам є однією з найвпливовіших релігій у сучасному світі. Кількість її адептів налічує більш мільярда людей різних національностей. У цілому ряді країн світу іслам має статус державної релігії, це означає, що релігійні норми отримують там правовий статус та є обов'язковими.

Ісламська господарська етика почала формуватися на засадах середньовічної економіки арабів, які традиційно займалися торгівлею. Джерелами господарської етики мусульман є також деякі іудаїстські та християнські норми, оскільки іслам виник на базі цих давніх релігій.

Проте є певна специфіка, яка відрізняє ісламську економічну етику від усіх інших. Для ісламу є характерною орієнтація на досягнення успіху, працю; ця релігія не проголошує ухід від мирського життя найкоротшим шляхом до спасіння душі. Повага до приватної власності поєднується з вимогою допомагати бідним одновірцям: людина не може почуватися щасливою, якщо поряд страждають інші. Комерція має бути позбавлена ризику, авантюри, ігри з часом та несправедливості. Звідси – заборона лихварства, бартерних та ф'ючерсних угод, біржових спекуляцій тощо. Будь-яка економічна діяльність має здійснюватися згідно із законами шаріату [1].

Приклад функціонування ісламської банківської системи допомагає зрозуміти, чому ісламський світ позиціонує себе як альтернативу західному – з їх точки зору, аморальному, нігілістичному, жорстокому [2, с. 53–54].

Ісламські банки існують на основі мусульманського права. Це означає, що вони повністю відмовляються від стягнення відсотка. Усі депозити від населення також є безпроцентними. Заборона на стягнення відсотка від позики (ріби) і відмова від навмисного ризику (гарара) – це головна відмінність ісламських банків від західних. Відповідно в них не практикуються відсоткове кредитування і спекулятивні операції на фондових і валютних ринках. Ісламські банки дотримуються найсуворішої заборони на азартні ігри. Вони не можуть брати участь у лотереї та інших подібних операціях.

Фактично ісламський банк займається проектним інвестуванням, розділяючи зі своїм клієнтом усі можливі ризики. Банки несуть збитки за проектами, у які інвестувалися кошти. Саме тому банк уважно вивчає свого майбутнього клієнта, знайомиться з його бізнес-планом. Він зацікавлений в успіху розпочатої справи не менше, ніж людина, яка звернулася за допомогою. Таким чином, ісламський банк орієнтований на реальне виробництво, а не на спекулятивні операції.

Кредити для особистих потреб і кредити для розвитку бізнесу, отримані в ісламському банку, мають суттєві відмінності. Вони обидва безпроцентні, але в другому випадку між банком і бізнесменом підписується договір, згідно з яким прибуток, як і збитки, будуть поділені.

Прості вкладники також можуть підписати договір з банком, надавши йому право на використання їх коштів у якості інвестицій (мудараба) або відмовивши в цьому праві. У разі згоди вкладник отримає свою частку прибутку від успішної операції або, навпаки, понесе певний збиток. Однак специфіка цієї операції полягає в повній поінформованості вкладника про те, у якій сфері задіяні його гроші. Він упевнений, що ці кошти не пішли на заборонені шаріатом види діяльності: виробництво алкоголю, наркотиків, проституцію, гральний бізнес, переробку свинини і т. д.

Здається, що, не визнаючи західну, засновану на лихварстві систему, ісламський банкінг ставить себе у програшне становище. За рахунок чого може жити банк, який не стягує відсотків? Існують деякі шляхи. Це, наприклад, перепродаж нерухомості в розстрочку. Замість того щоб надати клієнтові позику на покупку житла, банк сам його здобуває, а потім продає клієнту в розстрочку за вищою ціною. Це нібито не стягування відсотків, а певна плата за ризик. Також це участь у капіталі фінансованого проекту за певну частку в прибутку – про це йшлося вище. Ісламські банки на відміну від західних націлені не на витяг максимального прибутку, а на створення додаткової вартості. Банки також практикують такий вид операції, як мурабаха: за узгодженням з клієнтом вони набувають певний вид товару для продажу, при цьому банк може займатися маркетингом, перевезенням, зберіганням і самим продажем. Ісламські банки також працюють з цінними паперами, але виступають при цьому скоріше як акціонери.

І нарешті, правовірні мусульмани платять закят – податок на багатство. Цього вимагає шаріат. Закят – справа суто добровільна, він призначений для допомоги бідним. Віруючі найчастіше несуть ці кошти саме в ісламські банки.

© Ліманова С. М., 2012

На сьогодні ісламські банки впевнено виходять на світовий фінансовий ринок, де встановлюють партнерські відносини з найбільшими світовими банками.

Цікаво, що вони практично не постраждали від світової фінансової кризи. Але для віруючих ледве не найважливішим є те, що їх діяльність є прозорою, моральною та відбувається на засадах соціальної допомоги.

Наук. керівн. Потоцька Ю. І.

Література: 1. Рязанов В. Т. Роль религиозной этики в формировании этно-экономических (национальных) систем хозяйствования [Электронный русурс] / В. Т. Рязанов. – Режим доступа : http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=2069. 2. Зарубина Н. Н. Социокультурные особенности хозяйственной деятельности / Н. Н. Зарубина // Социологические исследования. – 1994. – № 8–9. – С. 47–58. 3. Беккин Р. И. Исламская экономика : краткий курс / Р. И. Беккин. – М. : АСТ : Восток–Запад, 2008. – 272 с.